

УДК 666.97

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВПЛИВУ ХІМІЧНИХ ДОБАВОК НА МІЦНІСТНІ ВЛАСТИВОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ РОЗЧИНІВ НА ОСНОВІ СУЛЬФАТНО-ШЛАКОВИХ В'ЯЖУЧИХ РЕЧОВИН

ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ВОЗДЕЙСТВИЯ ХИМИЧЕСКИХ ДОБАВОК НА ПРОЧНОСТНЫМ СВОЙСТВАМ СТРОИТЕЛЬНЫХ РАСТВОРОВ НА ОСНОВЕ СУЛЬФАТНО-ШЛАКОВОГО ВЯЖУЩЕГО

EVALUATION OF CHEMICAL ADDITIVES ON DURABLE PROPERTIES OF MORTARS BASED SULFATE SLAG BINDERS

Кундос М.Г., к.т.н., (Національний університет водного господарства та природокористування)

Кундос М.Г., к.т.н., (Национальный университет водного хозяйства и природопользования)

Kundos M.G., candidate of technical sciences, (National University of Water Management and Natural Resources)

Наведені результати оптимізації складів сульфатно-шлакових в'язучих речовин (СШВ), що тверднуть в різноманітних умовах. Показана можливість суттєвого збільшення міцності розчинів на основі сульфатно-шлакових в'язучих речовин при використанні різних хімічних добавок-модифікаторів.

Приведенные результаты оптимизации составов сульфатно-шлаковых вяжущих веществ (СШВ), твердеющих в различных условиях. Показана возможность существенного увеличения прочности растворов на основе сульфатно-шлаковых вяжущих веществ при использовании различных химических добавок-модификаторов.

The results of investigations of composition factors and hardening conditions influence onto the sulfate-and-slag binding material (SSB) strength are shown. It is shown the possibility of substantial increase of strength of mortars on the basis of sulfate-slag binder at the use of different chemical additions-modifiers.

Ключові слова:

Сульфатно-шлакові в'язучі, міцність, твердіння, добавки-модифікатори. Сульфатно-шлаковые вяжущие, прочность, твердение, добавки-

модификатори.

Sulfate-and-slag binding material, additions-modifiers

Сульфатно–шлакові в'язучі – це гідравлічні в'язучі речовини, що одержуються спільним тонким подрібненням доменних гранульованих шлаків і сульфатного збудника твердіння - гіпсу або ангідриду з невеликою добавкою лужного активізатора - вапна, портландцементу або випаленого доломіту. Їх рекомендують застосовувати переважно для конструкцій до яких висувають вимоги щодо підвищеної сульфатостійкості, стійкості до дії кислот і нафтопродуктів. Склад і технологія сульфатно-шлакових цементів були розроблені П.П.Будніковим на початку 20 століття. Проте потенціал цих в'язучих не можна вважати вичерпаним. Актуальною задачею є вивчення можливостей покращення їх властивостей, в першу чергу міцності, за рахунок введення сучасних добавок-модифікаторів.

Сульфатно-шлакове в'язуче отримували шляхом змішування тонкомеленого доменного металургійного шлаку Криворізьського металургійного комбінату (питома поверхня 3000 см²/г) і будівельного гіпсу марки Г-5.

Для вибору оптимальних складів СШВ досліджували вплив факторів, що характеризують їх склад, а також умов твердіння на міцність розчинів на основі СШВ.

Виготовляли віброущільнені зразки розчинів у формі балочок з розмірами 40×40×160 мм, складу СШВ:пісок=1:1, що досліджувались для визначення показників міцності у віці 7 та 28 діб. Зразки тверднули у повітряно-сухих, умовах, над водою та у воді (після 3 діб тверднення над водою).

Експериментальні дослідження проводили із застосуванням методів математичного планування експериментів. У якості факторів варіювання приймали:

$$X_1 = V_{\Gamma} / (V_{\Gamma} + V_{\text{III}}), \quad (1)$$

$$X_2 = (V_{\Gamma} + V_{\text{III}}) / (V_{\Gamma} + V_{\text{III}} + V_{\text{B}}), \quad (2)$$

де V_{Γ} , V_{III} , V_{B} – відповідно абсолютні об'єми будівельного гіпсу, помеленого доменного шлаку і води в складі розчинів на основі СШВ.

Експерименти проводили відповідно до трьохрівневого плану для двох факторів. Умови варіювання факторів X_1 і X_2 наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Умови варіювання факторів X_1 і X_2

Фактор	Рівні варіювання		
	-1	0	1
$X_1 = V_{\Gamma} / (V_{\Gamma} + V_{\text{III}})$	0,18	0,21	0,24
$X_2 = (V_{\Gamma} + V_{\text{III}}) / (V_{\Gamma} + V_{\text{III}} + V_{\text{B}})$	0,54	0,505	0,47

Визначали значення міцності розчинів на основі СШВ на стиск і згин у віці 7 та 28 діб. Статистична обробка результатів випробувань дозволила одержати математичні рівняння регресії, що пов'язують відповідні показники міцності з факторами варіювання.

Загальний вигляд рівняння регресії наступний:

$$R = b_0 + b_1x_1 + b_2x_2 + b_{11}x_1^2 + b_{22}x_2^2 + b_{12}x_1x_2, \quad (3)$$

де R – показник міцності розчину; $b_0, b_1, b_2, b_{11}, b_{22}, b_{12}$ – емпіричні коефіцієнти.

Значення емпіричних коефіцієнтів рівнянь регресії для міцності на згин і стиск зразків різного віку, які тверділи в різних умовах наведені в табл.2.

Таблиця 2

Значення коефіцієнтів у рівнянні (3)

Межа міцності (МПа), трвалість (діб) і умови твердіння		Коефіцієнти					
		b_0	b_1	b_2	b_{11}	b_{22}	b_{12}
Міцність на стиск у віці 7 діб	повітряно-сухе твердіння	8,012	-0,089	-0,754	1,926	-0,59	1,22
	твердіння над водою	14,193	-0,284	-0,515	-1,5	0,478	1,063
	твердіння у воді	13,927	-0,212	-1,398	-0,182	-2,116	-0,163
Міцність на згин у віці 7 діб	повітряно-сухе твердіння	4,781	0,237	-0,352	-0,256	-0,931	-0,248
	твердіння над водою	4,859	0,238	0,288	0,746	0,726	0,077
	твердіння у воді	7,227	-0,137	-0,21	0,896	-0,384	0,103
Міцність на стиск у віці 28 діб	повітряно-сухе твердіння	6,121	0,539	-1,845	4,275	1,771	0,635
	твердіння над водою	17,480	-0,012	-0,9	-4,489	1,316	-0,146
	твердіння у воді	13,673	-0,456	-1,089	1,854	-1,229	0,087
Міцність на згин у віці 28 діб	твердіння над водою	8,561	0,175	-0,415	-1,523	-0,853	-0,075
	твердіння у воді	9,872	0,073	-0,157	1,361	-1,819	-0,245

Графіки залежності міцності розчину на основі СШВ у віці 28 діб і різних умовах твердіння наведені на рис.1-3.

Як видно з наведених графіків найбільша міцність (20 МПа у 28 діб) досягається при твердінні розчинів на основі СШВ у вологих умовах над водою, а найменша (6 МПа у 28 діб) при твердінні зразків у повітряно-сухих умовах.

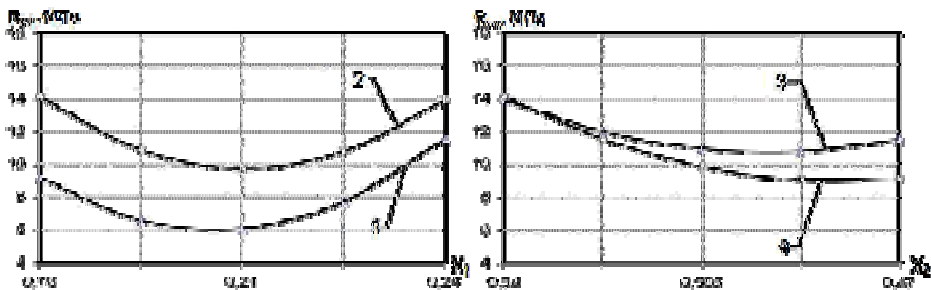

Рис. 1. Залежність міцності на стиск у віці 28 діб при твердінні у повітряно-сухих умовах від факторів складу:

X_1 – вміст гіпсу в СШВ $V_i/(V_i+V_m)$; X_2 – вміст СШВ в розчині – $(V_i+V_m)/(V_i+V_m+V_{Вод})$
 1 - $X_2 = 0,47$; 2 - $X_2 = 0,54$; 3 - $X_1 = 0,24$; 4 - $X_1 = 0,18$.

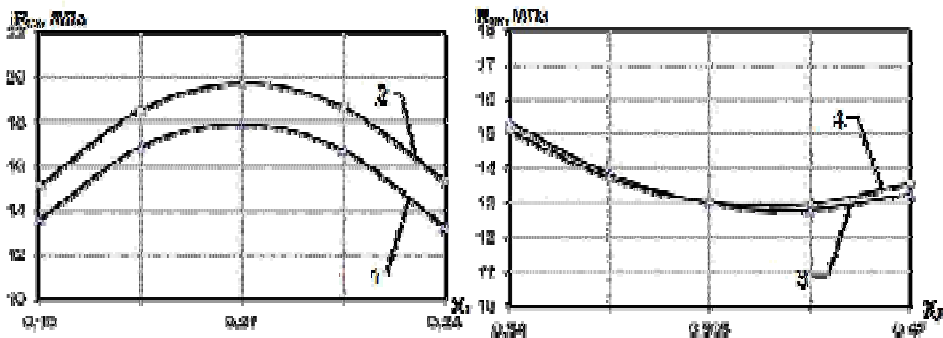

Рис. 2. Залежність міцності на стиск у віці 28 діб при твердінні над водою від факторів складу:

X_1 – вміст гіпсу в СШВ $V_i/(V_i+V_m)$; X_2 – вміст СШВ в розчині – $(V_i+V_m)/(V_i+V_m+V_{Вод})$
 1 - $X_2 = 0,47$; 2 - $X_2 = 0,54$; 3 - $X_1 = 0,24$; 4 - $X_1 = 0,18$.

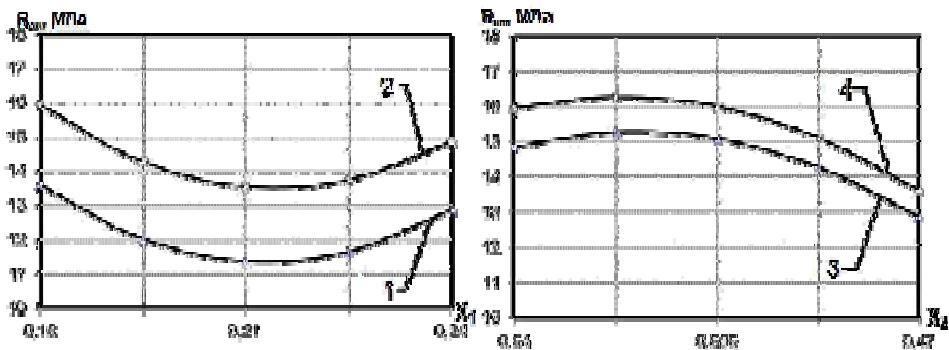

Рис. 3. Залежність міцності на стиск у віці 28 діб при твердінні у воді від факторів складу:

X_1 – вміст гіпсу в СШВ $V_i/(V_i+V_m)$; X_2 – вміст СШВ в розчині – $(V_i+V_m)/(V_i+V_m+V_{Вод})$
 1 - $X_2 = 0,47$; 2 - $X_2 = 0,54$; 3 - $X_1 = 0,24$; 4 - $X_1 = 0,18$.

Досліджували вплив добавок-пластифікаторів, електролітів і комплексних добавок системи Релаклол на міцність розчинів на основі СШВ.

У результаті попередніх досліджень була прийнято наступний оптимальний склад сульфатно-шлакового в'язучого: шлак - 593 кг/м³, будівельний гіпс - 146 кг/м³. Розплив конуса, обумовлений розпливом конуса на струшуючому столику становить 140...180мм. Зразки тверділи в однакових температурних і вологісних умовах - над водою.

На рис. 4 наведено вплив добавок-пластифікаторів ЛСТ і С-3 на міцність досліджуваних розчинів при збереженні пластичності на сталому рівні. Найбільш ефективною добавкою-пластифікатором виявилась добавка С-3 при її дозуванні 0,8% від маси в'язучого. Міцність затверділого розчину у віці 28 діб при цьому становить 23 МПа.

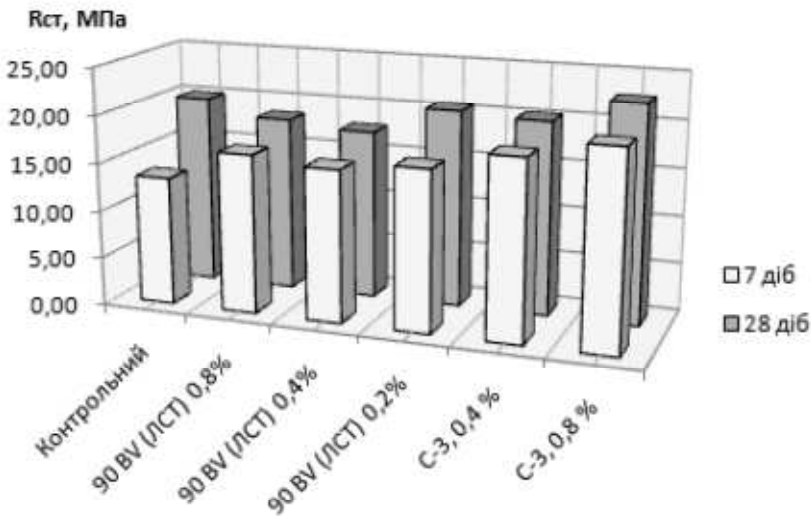

Рис.4. Вплив добавок пластифікаторів ЛСТ і С-3 на міцність при стиску (R_{ct}) розчинів на основі СШВ

На рис.5 наведено вплив добавок системи Релаксол на міцність розчинів на основі СШВ. Як відомо, ці добавки є сумішшю тіосульфату і роданіду натрію ($Na_2S_2O_3$ і $NaSCH$). Для їхньої модифікації до них часто додають пластифікатори. Найбільш ефективною добавкою виявилась добавка Релаксол Супер-ПК. При її використанні в кількості 0,5% від маси в'язучого міцність розчину становить 32 МПа у віці 28 діб.

Отже, як видно з проведених досліджень, міцність будівельних розчинів на основі сульфатно-шлакового в'язучого може бути суттєво збільшена при

використанні сучасних хімічних добавок – модифікаторів. Особливо помітний ефект спостерігається при використанні добавок системи Релаксол

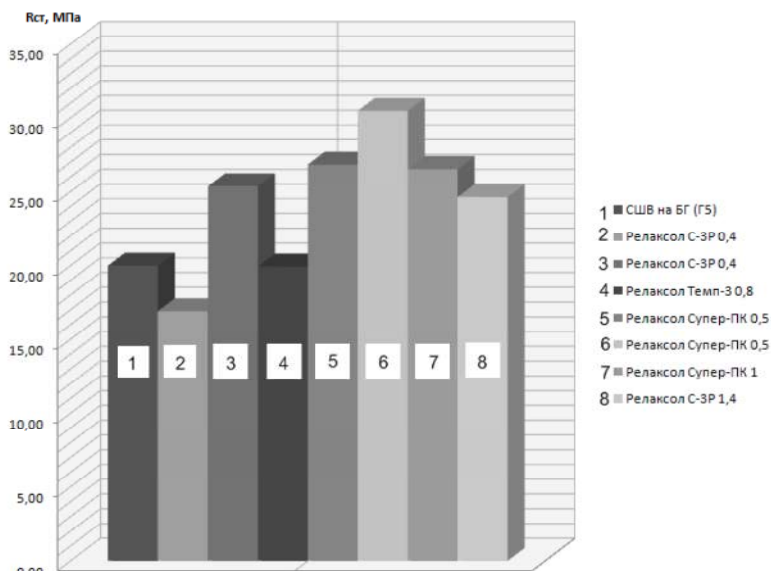

Рис.5. Вплив добавок системи Релаксол на міцність при стиску (R_{ct}) розчинів на основі СШВ у віці 28 діб

Супер-ПК. Міцність розчинів, що при цьому досягається, дозволяє стверджувати про можливість успішного використання сульфатно-шлакового в'язучого для багатьох будівельних матеріалів і конструкцій, зокрема стінових, фундаментних блоків, різноманітних опоряджувальних матеріалів, сухих будівельних сумішей та ін.

1. Большаков В.И., Дворкин Л.И. Строительное материаловедение. – Днепропетровск: Днепр-VAL, 2004. – 677 с. 2. Дворкин Л.И., Дворкин О.Л. Строительные материалы из отходов промышленности. – Ростов-на-Дону: 2007. – 357 с. 3. Баженов Ю.М. Дворкин Л.И. Ресурсосбережение в строительстве за счет применения побочных промышленных продуктов. – М.: ЦМИПКС, 1986. – 66 с. 4. Дворкин Л.И., Дворкин О.Л. Основы бетоноведения. – Санкт-Петербург: Строй-Бетон, 2006 – 689 с. 5. Бутт Ю.М., Огороков С.Д., Сычев М.М., Тимашев В.В. Технологии вяжущих веществ. -М.: 1965.-619 с. 6. Вознесенский В.А., Ляшенко Т.В., Огарков Б.Л. Численные методы решения строительно-технологических задач на ЭВМ. – К: Вища школа, 1989. – 328 с. 7. Вознесенский В.А., Выровой В.М., Керш В.Я. и др. Современные методы оптимизации композиционных материалов. -К.: Будівельник, 1983. – 144 с. 8. Волженский А.В., Буров Ю.С., Колокольников В.Д. Минеральные вяжущие вещества. -М.: Стройиздат, 1979. – 476 с.